

چه کسانی پشت صحنه نشست ضد ایرانی در باکو بودند؟

اگرچه دولت آذربایجان این موضوع را تکذیب کرده و اعلام کرده اند که در برگزاری این نشست نقشی نداشتند، اما کاملا مشخص است که از آن حمایت می کنند

خبرگزاری آران
خبرگزاری آران/سرویس آذربایجان

حسن بهشتی پور، تحلیلگر مسائل روسیه و قفقاز در گفتگو با دیپلماسی ایرانی به بیان ریشه های اختلاف های میان ایران و جمهوری آذربایجان پرداخته و از راهکاری موجود برای کاهش تنش سخن می گوید.

نشست ضد ایرانی محافل تجزیه طلب در باکو برگزار شد. ایران و جمهوری آذربایجان از سال ۱۹۱۸ دارای روابط دیپلماتیک می باشند، اما چندی است علیرغم مشترکات تاریخی، فرهنگی و مذهبی روابط دو کشور سبک و سیاق دیگری پیدا کرده است. روابط تهران و باکو در اغلب موارد تحت تأثیر رابطه استراتژیک جمهوری آذربایجان با ترکیه و غرب بوده و اختلافات میان آنها نیز در زمینه رژیم حقوقی دریای خزر می باشد که همین امر مانع گسترش روابط شده است. از دیدگاه ایران، جایگاه مهم غرب در سیاست خارجی جمهوری آذربایجان، بخصوص روابط باکو با آمریکا و اسرائیل، موجبات تشویش خاطر ایران را فراهم می آورد. همچنین دیدگاه ایران نسبت به مسائل حوزه ی خزر و خطوط انرژی آن با دیدگاه های جمهوری آذربایجان متفاوت است. در نتیجه برگزاری چنین نشست هایی در فضای روابط دو کشور نمک بر زخم زدن است و به نظر می رسد که باید چاره ای در جهت بهبود این روابط اندیشیده شود. دیپلماسی ایرانی با دکتر حسن بهشتی پور، تحلیلگر مسائل روسیه و قفقاز، در خصوص هدف از برگزاری این نشست ها، نقش امریکا و اسرائیل در دامن زدن به مشکلات میان دو کشور و سطح روابط جمهوری آذربایجان و ایران گفتگوی داشت که در زیر می خوانید:

سابقه برگزاری نشست های ضد ایرانی در باکو چیست و در نگاه کلی تر ریشه برگزاری این نشست ها را چگونه تحلیل می کنید؟

در ابتدا باید یادآور شد که این نشست اولین نشست ضد ایرانی نبوده، بلکه در سال گذشته نیز در جمهوری آذربایجان شاهد برگزاری چنین نشستهایی بوده ایم و متأسفانه وزارت خارجه ایران برخورد درخوری در این خصوص نکرد. اما در مورد اخیر به طور رسمی وزارت خارجه سفیر را فراخواند و اعتراض کرده که از این منظر بازتاب مطبوعاتی وسیعی پیدا کرده است.

اصولا در جمهوری آذربایجان از زمان شوروی سابق ادبیاتی را ترویج کرده و یا بهتر است بگویم تاریخ سازی کردند، به دلیل آنکه آنها مدعی هستند جمهوری آذربایجان سرزمینی است که از شمال ارس شروع شده و تا قزوین ادامه پیدا می کند. این موضوع حتی در کتاب های تاریخ دانش آموزان دبستان در جمهوری آذربایجان آمده و نقشه ای وجود دارد که مدعی است این جمهوری از نظر جغرافیای تاریخی تا نزدیکی قزوین، همدان، ارومیه، زنجان و آذربایجان شرقی و غربی و اردبیل را شامل می شود و سپس در جنگ های ایران و روس، این دو قدرت آذربایجان را میان خود تقسیم کرده اند. آنها این تاریخ بی هویت را جعل کردند و به مردم خود نیز القا می کنند. این موضوع پس از فروپاشی شوروی و به ویژه پس از آنکه جمهوری آذربایجان مستقل شد، بیشتر ترویج شده است. آنها به جای آنکه بر مشترکات فرهنگی و تاریخی و دینی که در سال های طولانی میان مردم ایران و جمهوری آذربایجان وجود داشته، تاکید کنند بر ادبیاتی که ساخته اند تکیه کرده که به قسمت آذری نشین ایران، عنوان آذربایجان جنوبی داده و آذربایجان شمالی که به جمهوری آذربایجان فعلی گفته می شود.

در مقابل این دیدگاه تاریخی عده ای در ایران این بحث را مطرح کردند که نام ناحیه شمال ارس هیچ گاه آذربایجان نبوده بلکه آران بوده است. در نتیجه تمامی این مسائل جنگی را از نظر تبلیغاتی و رسانه ای دامن زده که باور من هیچ کدام از این دو کشور یعنی جمهوری آذربایجان و ایران حق ندارند ادعاهایی که موجب تنش شود را مطرح کنند، به دلیل آنکه آن منطقه هویتی دارد و از سال ۱۹۹۱ تشکیل شده و ایران نیز این کشور را به رسمیت شناخته است و متقابلا آنها نیز با جمهوری اسلامی ایران روابط خوبی داشتند. گرایش های پان ترکستی در جمهوری آذربایجان تلاش می کنند تا این مساله را از طریق دامن زدن به اختلاف ها زنده نگه دارند. یکی از اقداماتی که در این راستا انجام می دهند همین نشست است که اخیرا برگزار شده است.

آذری های ایران در اردبیل، تبریز و ارومیه یا زنجان باید پاسخ اینگونه یاوه گویی ها را بدهند. چراکه تعداد این افراد خارج از ایران شاید حدود 200 نفر بیشتر نباشد که به نظر می رسد باید پاسخ مناسب از سوی آذری های ایران داده شود که سال های سال در جهت حفظ میهن تلاش کرده اند

آیا در تشدید این اختلاف ها دیگر قدرت های منطقه ای و فرامنطقه ای هم نقشی دارند؟

بله. به نظر می رسد که از اینگونه نشست ها هم امریکا و همچنین ترکیه و دولت آذربایجان حمایت می کنند. اگرچه دولت آذربایجان این موضوع را تکذیب کرده و اعلام کرده اند که در برگزاری این نشست نقشی نداشتند، اما کاملا مشخص است که از آن حمایت می کنند. تصور باطل آنها این است که بتوانند از طریق دامن زدن به جریانات پان ترکستی و آذری فشار بیشتری بر جمهوری اسلامی ایران وارد کنند. در حالیکه اگر بنا باشد چنین سیاستی نتیجه دهد جز آنکه تیرگی روابط دوکشور همسایه که دامن زدن به اختلافات آنها توسط اسرائیل و دشمنان روابط دو کشور دوست صورت می گیرد، نفعی برای کشوری دیگری ندارد. اصولا این سیاست دامن زدن به مشکلات قومی آب به آسیاب ریختن کسانی است که دوست دارند تا منطقه قفقاز تا امن بوده و درگیری باشد تا بتوانند از آب گل آلود ماهی بگیرند. نمونه آن نیز در قره باغ است. اگر بنا بود تا به امروز مسائل قومی نتیجه بخش باشد مساله لرگی ها در جمهوری آذربایجان که اقلیت قومی هستند، می توانست اثرگذار باشد و یا تالشی ها که مطرح هستند. بنابراین اگر بنا باشد به مساله قومیت ها دامن زده شود مشکلات فراوانی برای ایران و جمهوری آذربایجان به وجود خواهد آمد که به نفع هیچ کدام از طرف نیست.

این روزها سطح روابط دو کشور چگونه است و استراتژی ایران در مقابل این مسائل چگونه باید باشد؟

به باور من سطح روابط دو کشور اگرچه در طول یک سال اخیر دچار تنش شده است اما در مجموع دو کشور همسایه ملاحظاتی همسایگی یگدیگر را تا به امروز داشته اند. به نظر می رسد روابط علیرغم تمامی کارشکنی ها در برخی مسائل اقتصادی نسبتا خوب بوده اما به آن میزانی که باید هنوز نرسیده و در بخش سیاسی نیز رفت و آمدهای منظمی میان تهران و باکو در طول این چند سال در سطوح مختلف وجود داشته است. اما کارشکنی هایی نیز از سوی محافلی که داخل جمهوری آذربایجان وجود دارد و علاقه ای ندارند تا روابط میان دو کشور ارتقا پیدا کند، همیشه وجود داشته است. در این میان اسرائیلی ها با تمامی امکانات خود در این زمینه فعال بوده و کارشکنی می کنند.

نکته مهم دیگری در خصوص استراتژی ایران این است که اساسا اگر بنا به استفاده از اینگونه اجلاس ها باشد، آذری های ایران در اردبیل، تبریز و ارومیه یا زنجان باید پاسخ اینگونه یاوه گویی ها را دهند. چراکه تعداد این افراد خارج از ایران شاید حدود ۲۰۰ نفر بیشتر نباشد که به نظر می رسد باید پاسخ مناسب از سوی آذری های ایران داده شود که سال های سال در جهت حفظ میهن تلاش کردند، در طول این سال ها در راه استقلال و آزادی شهید دادند چه در دوره جنبش مشروطیت و یا در دوره پیروزی انقلاب و جنگ تحمیلی آذری ها درصوف اول دفاع از کشور بوده اند، بنابراین در چنین شرایطی که اینگونه ادعاهای مطرح می شود بهترین پاسخگوها بیش از آنکه دولتی باشند باید از سوی محافل ملی و ایران دوستی که در داخل شهرهای آذرنشین حضور دارند، باشند.

در نتیجه اگر بنا باشد به اینگونه شیوه ها متصل شوند، در خصوص این موضوع جمهوری آذربایجان در وهله نخست ضربه پذیرتر است، چراکه در مساله قره باغ که با ارمنستان درگیر است و یا در خصوص تالش و سایر گروه های قومی دچار مشکلات عدیده ای است، بنابراین بازی کردن با گرایش های قومی به نفع جمهوری آذربایجان نیز نخواهد بود و ضربه آن را ابتدا خود این کشور خواهد دید. در عین حال من بر این باورم در داخل کشور ایران نیز نباید به این اختلاف ها دامن زده شود، چراکه به نفع ایران نیست که با کشور همسایه خود یعنی جمهوری آذربایجان تنش داشته باشد و

باید مقابل اینگونه مسائل سدی گذاشته شود.

شما به نقش رژیم صهیونیستی و امریکا اشاره کردید . میزان تاثیرگذاری آنها در این جریان تا چه اندازه است؟

واقعیت این است که در مقاطع مختلف تاثیر خود را داشته اند. یکی از تلاش های عمده سفیر امریکا در جمهوری آذربایجان در سال های گذشته این بوده است تا در این کشور مرکزیتی از ایرانی هایی که با دلایل سیاسی حضور دارند و فعالیت های پان ترکسیم انجام می دهند، تشکیل دهد، با آنکه آنها تجربه پیشه وری را دارند که وی چگونه ابزار روس ها بود و چگونه روس ها به او هم خیانت کرده و او را قربانی توافقاتی کردند که با دولت مرکزی در دوره قوام داشتند، اما بازهم این تجربه را تکرار می کنند.

بنابراین با توجه به اینکه وابستگی ها وجود داشته و آنها می دانند که اینگونه وابستگی ها نفعی برای دولت مرکزی نخواهد داشت، اما متأسفانه گرایش هایی در داخل جمهوری آذربایجان وجود دارد که حتی در دولت نیز حضور دارند و سیاست اشتباهی را در طول چند سال گذشته دنبال کرده اند که تاثیر خود را نیز داشته است، که در غیر اینصورت در طول این سال ها روابط ایران و جمهوری آذربایجان می توانست بسیار بیشتر از آنچه که امروزه وجود دارد رشد کند.

نکته دیگری که باید ذکر کرد این است که نباید تمامی مشکلات را از آن سو دانست، بلکه از سوی ایران نیز اقداماتی شده که تاثیر منفی داشته است. اما اگر عادلانه قضاوت کنیم از سوی آذربایجانی ها تحرک لازم برای بهبود روابط با ایران وجود نداشته است. /خ

پایان پیام.